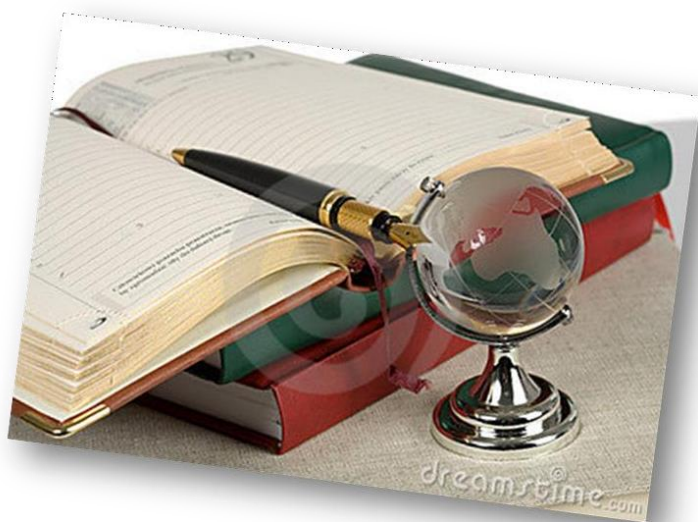

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Методичні рекомендації із написання, оформлення та захисту дипломної роботи

для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта
ОП Спеціальна освіта. Логопедія
другого (магістерського) рівня

Методичні рекомендації із написання, оформлення захисту дипломної роботи для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта, ОП Спеціальна освіта. Логопедія другого (магістерського) рівня. 3-ге вид. Мелітополь: МДПУ, 2022. 44с.

Методичні рекомендації розроблені з метою надання практичної допомоги в написання, оформлення і захисту, визначенні структури, виконанні та захисту дипломних робіт студентам денної і заочної форми навчання спеціальності 016 Спеціальна освіта, ОП Спеціальна освіта. Логопедія другого (магістерського) рівня.

Рецензенти: С.М. Лупінович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
С.В.Кара – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри початкової освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-науковим інститутом соціально-педагогічної та мистецької освіти протоколом № 1 від 09.09.2022.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ	
1. Мета і значення дипломних робіт.....	7
2. Тематика дипломних робіт.....	8
3. Керівництво дипломними роботами.....	9
4. Рецензування дипломної роботи.....	11
5. Виконання дипломної роботи	12
6. Допуск до захисту дипломних робіт.....	15
7. Захист дипломної роботи.....	17
8. Загальні правила оформлення дипломної роботи.....	21
ДОДАТКИ.....	25

ВСТУП

Система навчання у вищій школі повинна дати ґрунтовні знання, закласти основи самовдосконалення майбутнього спеціаліста, виховати його, але вона не може дати студентам запасу знань на всю трудову діяльність.

Специфіка навчання у закладі вищої освіти полягає перш за все в тому, що воно вимагає продуманої організації самостійної роботи студентів, яка б забезпечувала успішне оволодіння не тільки програмовим матеріалом, але й навичками дослідження, творчої діяльності.

У світлі цього положення виключно важливе значення має такий вид самостійної діяльності студентів, як написання дипломних робіт на завершальній стадії підготовки майбутнього вчителя у закладі вищої освіти.

Завдання даних методичних рекомендацій – надати студентам закладу вищої освіти допомогу у написанні та виконанні дипломної роботи.

Методичні рекомендації до написання, оформлення і захисту дипломних робіт для студентів спеціальності 013 Початкова освіта складені згідно Положення про дипломні роботи на здобуття освітніх ступенів бакалавра та магістра у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького (Протокол № 4 від 04.10.2019 року).

Методичні рекомендації складаються із вступу, 1 розділу, літератури та додатків.

Перелік компетентностей та результати навчання

Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування освітньою компонентою:

Загальні:

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні:

СК-1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-2. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами (залежно від спеціалізації).

СК-3. Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів

СК-10. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або освітні проекти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти

Результати навчання

РН 1. Здійснювати аналіз еволюційних процесів у сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання наявних проблем.

РН 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

РН 3. Розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами, генерувати нові ідеї для удосконалення навчання, виховання, розвитку та соціалізації цих осіб.

РН 4. Добирати та застосовувати ефективні методики комплексного оцінювання розвитку дітей, рефлексувати та критично аналізувати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рівень освітньої підтримки.

РН 10. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

РН 14. Створювати та реалізовувати наукові розробки та/або освітні проекти, спрямовані на підвищення якості організації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

1. Мета і значення дипломних робіт

1.1. Методичні рекомендації до написання, оформлення і захисту дипломних робіт для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» розроблено відповідно до Положення про дипломні роботи на здобуття освітніх ступенів бакалавра та магістра у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького https://drive.google.com/file/d/1L06X0zFJ5CGQNmq7EXPGo4QRHfJ_Gg_4/view та визначає організаційно-методичні засади підготовки та захисту дипломних робіт у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького.

1.2. Дипломна робота – це комплексна кваліфікаційна робота, що виконує здобувач вищої освіти на завершальному етапі навчання за освітньою програмою певного освітнього рівня з використанням набутих загальних та фахових компетентностей з метою вирішення конкретної практичної або теоретичної проблеми.

1.3. Дипломна робота за освітнім рівнем магістр передбачає самостійне розв'язання складної теоретичної або практичної задачі, що потребує проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог у певній галузі наук, що відповідає спеціальності та освітній програмі, за якою навчається здобувач вищої освіти.

1.4. Дипломна за освітнім рівнем бакалавра має передбачати розв'язання спеціалізованої теоретичної або практичної задачі, що характеризується комплексністю і невизначеністю умов, у певній галузі наук, відповідно до спеціальності та освітньої програми, за якою навчається здобувач вищої освіти. Дипломна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

1.5. Дипломна робота та її публічний захист відповідно до стандарту вищої освіти та освітньої програми є формою атестації здобувачів вищої освіти. Якщо у стандарті формою атестації визначено кваліфікаційну роботу або атестаційний

екзамен – група розробників на етапі розробки/оновлення освітньої програми визначає форму проведення атестації, вибираючи один варіант із двох запропонованих, або визначаючи два варіанта як обов'язкові.

2. Тематика дипломних робіт

2.1. Тематика дипломних робіт розробляється щорічно науково-педагогічними працівниками, які мають право здійснювати керівництво кваліфікаційними (дипломними) роботами, відповідно до вимог стандартів вищої освіти і освітніх програм, за якими навчаються здобувачі вищої освіти, погоджується гарантом відповідної освітньої програми та затверджується рішенням кафедри, на якій працює науково-педагогічний працівник.

Тематика дипломних робіт повинна бути актуальною, вказувати на наявність невирішених чи недостатньо обґрунтованих проблем у наукових джерелах, законодавстві, практичній діяльності організацій, установ, підприємств, державних органів, відповідати сучасному стану певної галузі науки та перспективам її розвитку.

2.2. Дипломні роботи можуть виконуватися за тематикою, яку замовляють підприємства, установи та організації, що уклали з університетом договір про надання освітніх послуг або з якими пов'язана трудова діяльність здобувача вищої освіти. У цьому випадку замовлена підприємством, установою, організацією тема дослідження погоджується з гарантом відповідної освітньої програми та затверджується рішенням відповідної кафедри.

2.3. Здобувачеві надається право обрати тему дипломної роботи, визначену кафедрою, або запропонувати власну з обґрунтуванням доцільності її розробки. Запропонована здобувачем власна тема дослідження погоджується керівником дипломної роботи, гарантом відповідної освітньої програми та затверджується рішенням відповідної кафедри.

Теми дипломних робіт на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» можуть бути логічним продовженням дипломних робіт на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр».

2.5. Узгодження тем здобувачем вищої освіти із керівником дипломної роботи, гарантом освітньої програми і затвердження їх на засіданнях відповідних

кафедр завершується не пізніше 01 жовтня (бакалавр) та 01 листопада (магістр) поточного навчального року.

2.4. Закріплення теми дипломної роботи, призначення керівника та консультантів (у разі потреби) затверджуються наказом ректора у термін, визначений регламентом роботи університету. Проект наказу розробляється директором інституту на підставі витягів із протоколів засідань відповідних кафедр.

2.5. Після закріплення теми здобувачеві видається завдання на дипломну роботу (Додаток 1), складене керівником, погоджене з гарантом освітньої програми і завідувачем відповідної кафедри з обов'язковим зазначенням термінів та етапів його виконання.

3. Керівництво дипломними роботами

3.1. Для керівництва дипломною роботою здобувача кафедра початкової освіти призначає наукового керівника із числа науково-педагогічних працівників університету, які мають науковий ступень (освітній ступень доктора філософії) та /або вчене звання.

3.2. У разі необхідності кафедра може призначити консультантів із окремих розділів дипломної роботи. Консультантами окремих розділів дипломної роботи можуть призначатися науково-педагогічні працівники й наукові співробітники університету з науковими ступенями, званнями та висококваліфіковані фахівці (стейкхолдери) установ і підприємств, фахова кваліфікація яких відповідає напряму науково-дослідної роботи випускника.

3.3. Керівник дипломної роботи зобов'язаний:

- до початку виконання дипломної роботи довести до відома здобувача вищої освіти вимоги щодо змісту й оформлення роботи та термін її виконання;
- надавати допомогу здобувачу вищої освіти у виборі теми, розробці календарного плану роботи на весь період виконання дослідження, доборі літературних джерел, методології та методів дослідження;
- регулярно консультиувати здобувача з питань виконання дипломної роботи, а за необхідності організувати консультації інших викладачів;
- перевіряти роботу та її структурні частини на предмет відповідності

вимогам щодо змісту та оформлення;

- контролювати дотримання календарного плану, інформувати завідувача кафедри про хід підготовки роботи до захисту;
- контролювати відповідність здійснених досліджень затвердженому змісту роботи;
- контролювати усунення недоліків, виявлених при попередньому обговоренні дипломної роботи на засіданні кафедри;
- рекомендувати форми оприлюднення результатів дослідження (тези доповіді на науковій конференції, наукова стаття);
- надати письмовий висновок на дипломну роботу та сприяти отриманню рецензії на неї;
- надавати консультації щодо захисту дипломної роботи;
- бути присутнім (за можливості) на засіданні екзаменаційної (атестаційної) комісії при захисті дипломних робіт, керівником яких він є.

3.4. У висновках керівника дипломної роботи в довільній формі зазначається мета дипломної роботи, в інтересах якої організації вона виконана або в межах якої науково-дослідницької теми, відповідність дипломної роботи постановленому завданню, ступінь самостійності при виконанні дипломної роботи, уміння аналізувати необхідні літературні джерела, застосовувати сучасні методи досліджень та інформаційні технології, запропонувати конструктивні рішення; оцінюються отримані результати та висновки; подається загальна оцінка дипломної роботи та її відповідності вимогам до структури та оформлення, вказуються недоліки, а також інші аспекти оцінки виконання дипломної роботи та її виконавця (за бажанням наукового керівника); подаються пропозиції щодо оцінювання дипломної роботи та присвоєння випускнику відповідної кваліфікації.

3.5. Перепризначення керівника дипломної роботи здійснюється в таких випадках:

- довготривала хвороба призначеного керівника дипломної роботи;
- звільнення призначеного керівника дипломної роботи.

У разі нехтування науковим керівником обов'язковими компонентами керівництва виконанням дипломних робіт завідувач кафедри зобов'язаний

замінити керівника.

3.6. Консультант дипломної роботи:

- бере участь у погодженні теми та розробці плану роботи;
- визначає й узгоджує з керівником дипломної роботи зміст відповідних розділів роботи;
- надає рекомендації щодо пошуку та вивчення інформаційних джерел;
- забезпечує регулярні консультації;
- забезпечує виконання й оформлення здобувачем відповідних частин дипломної роботи згідно з чинними нормами;
- своєчасно перевіряє відповідні частини роботи, надає необхідну допомогу з теоретичних та методичних питань виконання дипломної роботи.

3.7. На засіданнях кафедр заслуховуються звіти керівника і здобувача вищої освіти про хід виконання дипломної роботи.

4. Рецензування дипломної роботи

4.1. Підготовлена до попереднього захисту дипломна робота передається рецензенту.

4.2. Рецензія на дипломну роботу може бути внутрішньою або зовнішньою. Внутрішнім рецензентом може бути науково-педагогічний працівник з науковим ступенем (освітнім ступенем доктора філософії) та /або вченим званням іншої кафедри, іншого структурного підрозділу університету, окрім кафедри, на якій виконує роботу здобувач вищої освіти. Зовнішніми рецензентами можуть бути фахівці, які працюють в організаціях, установах і закладах освіти в тій галузі, якої стосується робота, та мають наукову кваліфікацію кандидата наук (доктора філософії)/доктора наук, або працюють на керівних посадах у своїх установах.

4.3. Рецензент знайомиться з роботою і дає на неї письмову рецензію.

4.4. Письмова рецензія, після ознайомлення з нею автора, подається на кафедру до попереднього захисту. Після допущення до захисту дипломної роботи рецензія разом з роботою, відгуком наукового керівника, а також інших фахівців (якщо такі є) передається до екзаменаційної (атестаційної) комісії.

4.5. Рецензія повинна відображати: ступінь відповідності теми і змісту роботи; актуальність дослідження; ефективність використаної методики наукового

пошуку; рівень використання набутих у процесі навчання теоретичних знань; обізнаність у сучасних дослідженнях із даної проблематики, критичність аналізу публікацій, представлених у літературі та інших інформаційних джерелах; ступінь повноти розкриття теми; наявність емпіричного матеріалу, зокрема, зібраного самим автором роботи; достовірність результатів, перспективність і обґрунтованість висновків; зауваження до роботи; пропозиції щодо оцінки.

Рецензія не повинна дублювати висновки керівника.

4.5. Рецензія повинна бути підписана рецензентом та завірена печаткою установи, у якій він працює (співпрацює) у встановленому там порядку.

4.6. На кожну дипломну роботу надається одна рецензія.

5. Виконання дипломної роботи

5.1. Головними етапами виконання дипломної роботи є:

- вибір і затвердження теми дипломної роботи;
- опрацювання літературних джерел і складання попереднього плану роботи;
- розробка завдання на дипломну роботу, складання календарного плану виконання;
- написання дипломної роботи;
- перевірка дипломної роботи на плагіат за допомогою програмних засобів;
- рецензування дипломної роботи;
- попередній захист дипломної роботи на з'їданні кафедри та усунення виявлених зауважень;
- підготовка до захисту і захист дипломної роботи.

5.2. Здобувач вищої освіти, який виконує дипломну роботу: самостійно оцінює актуальність і соціальну значущість проблеми, пов'язаної з темою дипломної роботи; здійснює добір та обробку інформації за темою дипломної роботи; вивчає й аналізує отримані матеріали; усебічно досліджує проблему, приймає самостійні рішення з урахуванням думки керівника роботи; оформлює розв'язання проблеми відповідно до вимог щодо дипломної роботи; готує засоби

візуалізації результатів дипломної роботи (комп'ютерні презентації, програми, відеоролики, друковані посібники); несе відповідальність за дотримання встановлених вимог до дипломної роботи і термінів її виконання.

5.3. Результати наукового дослідження можуть доповідатися здобувачем та обговорюватися на засіданнях кафедри, різного рівня конференціях, семінарах тощо, а також можуть бути відображені у підготовлених ним публікаціях (статтях, тезах доповідей на семінари, конференції тощо).

5.4. Дипломна робота має чітко визначену структуру:

- титульний лист (Додаток 2);
- анотації;
- реферат;
- зміст;
- перелік умовних скорочень (за необхідністю);
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідністю).

5.5. Складовою дипломної роботи є анотація українською та англійською/німецькою мовами (обсягом 600-800 друкованих знаків для дипломної роботи за освітнім ступенем бакалавра та 1600-1800 друкованих знаків для дипломної роботи за освітнім ступенем магістра). Анотація подається за схемою: прізвище, ім'я та по батькові здобувача вищої освіти; назва дипломної роботи; текст анотації; ключові слова. Анотації друкуються на окремих аркушах і підшиваються у роботу одразу за титульним аркушем (але не нумеруються).

5.6. До дипломної роботи додається реферат, який містить загальну характеристику дипломної роботи (інформацію щодо структури, кількості додатків, ілюстрацій, таблиць, використаних джерел; обсяг дипломної роботи у сторінках), стислий виклад основного змісту (за розділами) та висновки. Реферат друкуються на окремих аркушах і підшивається у роботу одразу за анотаціями (але не нумерується).

5.7. Зміст містить найменування та номери початкових сторінок усіх структурних компонентів роботи, зазначених у пункту 5.4. цього Положення.

5.8. Якщо у кваліфікаційній (дипломній) роботі вжито специфічну термінологію, а також використано скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік може бути подано у вигляді окремого реєстру, який розміщують перед вступом. Перелік умовних скорочень необхідно друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальне розшифрування.

5.9. Вступ повинен містити коротку характеристику теоретичного і прикладного значення досліджуваної теми та формулювання проблеми, яку передбачалось вирішити у даній роботі. У вступі подають загальну характеристику дипломної роботи у такій послідовності: актуальність теми (обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки); об'єкт дослідження; предмет дослідження; мета і завдання; методи дослідження; наукова новизна одержаних результатів (за необхідністю); теоретичне, практичне значення отриманих результатів; апробація результатів дослідження; структура роботи.

5.10. В основній частині викладається зміст дослідження: основні теоретичні положення з предмета дослідження, спрямовані на досягнення поставлених мети та завдань. Кожен розділ дипломної роботи може поділятися на підрозділи та обов'язково повинен закінчуватися короткими висновками.

5.11. У висновках викладають найважливіші практичні, теоретичні та, за наявності, наукові результати здобуті в роботі, а також рекомендації щодо наукового та практичного використання отриманих результатів. У висновках можуть аргументуватися перспективи подальшого вивчення теми дослідження. Загалом кількість висновків має відповідати кількості поставлених завдань.

5.12. Список використаних джерел: подається в алфавітному порядку; має складатися не менше 40 найменувань; оформлюється відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

5.13. Додатки мають включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи (таблиці, графіки, глосарії, методики, акти щодо впровадження тощо) і наводяться тільки в разі необхідності, якщо ця інформація не може бути поміщена безпосередньо у тексті роботи. Додатки розміщують у

порядку появи посилань у тексті.

5.14. Дипломна робота виконується державною мовою або мовою, що вивчається відповідно до спеціальності.

Обсяг дипломної роботи становить: ступінь вищої освіти «Магістр» – 50-70 сторінок; для психолого-педагогічних і гуманітарних наук допускається збільшення до 30%. До зазначеного обсягу не входять сторінки зі списком використаних джерел та додатків. Об'єм основної частини (розділів) має складати не менше 70% всієї роботи. Усі сторінки структурних частин дипломної роботи підлягають наскрізній нумерації, окрім анотацій і реферату, які підшиваються одразу за титульною сторінкою. Першою сторінкою вважається титульний лист роботи (першою сторінкою, яка нумерується, є зміст).

5.15. Структура роботи, вимоги до змісту кожного розділу, висновків та пропозицій, додатків, а також інші вимоги наводяться у «Методичних рекомендаціях із написання, оформлення та захисту дипломної роботи для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» другого (магістерського) рівня».

6. Допуск до захисту дипломних робіт

6.1. Попередній захист дипломної роботи здобувача вищої освіти – це процедура перевірки відповідності дипломної роботи встановленим вимогам та готовності здобувача до захисту роботи в екзаменаційній (атестаційній) комісії. Попередній захист дипломної роботи на засіданні кафедри проводиться не пізніше ніж за два тижні до початку атестації. Участь здобувача в попередньому захисті є обов'язковою.

6.2. Для проведення попереднього захисту здобувач вищої освіти повинен подати на кафедру дипломної роботу в друкованому вигляді, не переплетену в жорстку палітурку, наукову статтю та/або тези доповіді на науковій конференції (за наявності) і бути готовим коротко доповісти основний зміст роботи.

6.3. За два тижні до попереднього захисту здобувач вищої освіти повинен подати на кафедру електронний варіант дипломної роботи для перевірки на плагіат. Перевірка дипломних робіт на плагіат проводиться згідно з Порядком застосування програмних засобів перевірки з метою запобігання та протидії проявам академічної недоброчесності в Мелітопольському державному

педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького.

6.4. Експертиза результатів академічної діяльності учасників освітнього процесу університету на предмет вмісту академічного плагіату та відповідності вимогам чинного законодавства України про захист авторських і суміжних прав здійснюється відповідальними особами структурних підрозділів.

6.5. На кафедрі призначена відповідальна особа, яка має повноваження й опікуватиметься питаннями академічної доброчесності на кафедрі.

6.6. На засіданні кафедри прийнято рішення щодо використання онлайн-сервісів, програмного забезпечення для виявлення збігів/ідентичності/схожості у текстах дипломних робіт (Протокол №1 від 31.08.2022 року).

6.7. Перевірку дипломних робіт за допомогою онлайн-сервісів, програмного забезпечення за договорами про надання послуг доступу до онлайн-сервісів та програмного забезпечення здійснює відповідальний співробітник, призначений в інституті наказом ректора на основі подання директора інституту, і має відповідний допуск до роботи із відповідними програмами. Результат перевірки у вигляді звіту, який видає онлайн-сервіс «UNICHECK» (або інша), передається на кафедру відповідальній особі з питань моніторингу і протидії академічної недоброчесності. Для перевірки онлайн-сервісами відкритого доступу відповідальна особа призначається на кафедрі. Перевірці на вміст плагіату за допомогою онлайн-сервісу «UNICHECK» або іншого програмного засобу, що відповідає вимогам, підлягають 100% дипломних робіт.

6.8. Результати перевірки дипломних робіт програмними засобами розглядаються на засіданні кафедри. На засіданні кафедри (Протокол №1 від 31.08.2022 року) призначена експертна група для розгляду результатів перевірки засобами програмного забезпечення та фактичного змісту дипломної роботи. Експертна група аналізує звіти, отримані у результаті використання певних онлайн-сервісів та програмного забезпечення, визначає наявність/відсутність плагіату (прийняття рішення щодо наявності/відсутності плагіату у тексті не може базуватися виключно на даних звіту, сформованого онлайн-сервісом та програмним забезпеченням) і готує свій висновок щодо наявності/відсутності порушень академічної доброчесності у кваліфікаційній (дипломній) роботі та

оголошує його під час попереднього захисту дипломної роботи. Протоколом засідання кафедри на якому відбувається попередній захист дипломної роботи, оформлюється рішення щодо рекомендації дипломної роботи до захисту, або про недопущення до захисту.

6.9. За результатами перевірки на плагіат та попереднього захисту кафедра ухвалює рішення про допуск (не допуск) дипломної роботи до захисту перед екзаменаційною (атестаційною) комісією, про що здобувач вищої освіти інформується персонально.

6.10. До захисту в екзаменаційній (атестаційній) комісії допускаються дипломні роботи, теми яких затверджені наказом ректора університету, а структура, зміст та якість викладу матеріалу й оформлення відповідають вимогам «Методичних рекомендаціях із написання, оформлення та захисту дипломної роботи для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» другого (магістерського) рівня» та Положення про дипломні роботи https://drive.google.com/file/d/1L06X0zFJ5CGQNmq7EXPGo4QRHfJ_Gg_4/view, що засвідчується підписами керівника та консультантів роботи на титульному листі.

6.11. До захисту в екзаменаційній (атестаційній) комісії не допускається робота, у якій виявлені принципові недоліки в прийнятих рішеннях, обґрунтуваннях, розрахунках та висновках, суттєві відхилення від вимог державних стандартів, а також ті, які не подано у встановлений термін.

6.12. Якщо дипломна робота не рекомендована кафедрою до захисту, питання про те, чи може здобувач вищої освіти захищати дипломну роботу в наступний термін із тією ж темою, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, вирішується кафедрою, про що робиться відповідний запис у протоколі.

6.13. У разі, коли дипломна робота не підготовлена у встановлений термін або за рішенням кафедри не може бути представлена до захисту, як така, що не задовольняє поставлених до неї вимог, здобувач вищої освіти не позбавляється права проходити наступні етапи атестації.

7. Захист дипломної роботи

Після попереднього захисту на засіданні кафедри дипломні роботи в разі їх

повної відповідності встановленим вимогам або після усунення виявлених недоліків зшиваються у тверду обкладинку та мають бути підписані й подані здобувачем науковому керівнику. Науковий керівник перевіряє виконану роботу (разом із висновком у поданні голові екзаменаційної (атестаційної) комісії щодо захисту дипломної роботи (далі – Подання)) передає завідувачеві кафедри.

7.1. У Поданні (Додаток 3) зазначаються дані щодо успішності здобувача вищої освіти за період навчання в університеті; висновок керівника дипломної роботи та висновок кафедри про дипломну роботу.

У висновку кафедри зазначається «Дипломна робота відповідає (не відповідає) вимогам. Робота пройшла на плагіат і має (високий, достатній, низький) рівень унікальності. Здобувач _____ допускається (не допускається) до захисту даної роботи в екзаменаційній (атестаційній) комісії. Протокол № _ від _____ 20_ року».

Відповідальність за своєчасне оформлення Подання несе директор інституту/декан факультету, проректор із заочної форми навчання.

7.2. Дипломна робота, електронний варіант роботи (диск), який має бути ідентичним роздрукованій роботі, рецензія, Подання передаються до директорату інституту/заочного відділу за сім днів до захисту. Секретар директорату інституту/заочного відділу реєструє дипломну роботу у «Журналі реєстрації дипломних (кваліфікаційних) робіт», а також зазначає у Поданні дані щодо успішності здобувача вищої освіти за період навчання в університеті.

7.3. Перед захистом дипломних робіт до екзаменаційної (атестаційної) комісії подаються: виконана дипломна робота; електронна версія; подання голові екзаменаційної (атестаційної) комісії про захист дипломної роботи; письмова рецензія на дипломну роботу; інші матеріали, що характеризують наукову й практичну цінність виконаної дипломної роботи: листи-замовлення підприємств на виконання дипломної роботи, друковані статті за темою роботи, документи, що вказують на практичне застосування роботи, макети, зразки матеріалів, виробів тощо.

7.4. Захист дипломної роботи є складовою атестації здобувача вищої освіти. Порядок проведення атестації здобувача визначається «Положенням про порядок

створення та організацію роботи екзаменаційної (атестаційної) комісії в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького».

7.5. Послідовність проведення процедури захисту дипломних робіт:

представлення здобувачем його роботи головою екзаменаційної (атестаційної) комісії;

- виступ автора дипломної роботи;
- питання членів комісії та присутніх до автора;
- відповіді на запитання членів комісії та присутніх;
- оголошення висновку керівника та рецензії на дипломну роботу;
- відповіді автора на зауваження наукового керівника і рецензента;
- загальна дискусія;
- заключне слово здобувача вищої освіти;
- підведення підсумків захисту на закритому засіданні екзаменаційної (атестаційної) комісії;
- публічне оголошення результатів захисту.

Загальний захист дипломної роботи не повинен перевищувати 30 хвилин.

7.6. На захист здобувач вищої освіти заздалегідь готує:

1) доповідь тривалістю 10-15 хвилин у довільній формі, де має висвітлити наступні питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мету й завдання роботи; об'єкт, предмет дослідження; основні методи дослідження; методологічну основу роботи; практичну цінність отриманих результатів роботи; загальні висновки; перспективні напрями вивчення і розвитку обраної проблеми. Автор дипломної роботи має продемонструвати вміння: логічно та аргументовано викладати матеріал; коректно використовувати статистичні, математичні та інші методи; проводити власні дослідження; володіти навичками узагальнення; формулювати висновки; працювати з інформаційними джерелами; ініціювати та обґрунтовувати інноваційні підходи та напрями вирішення завдань, що досліджується.

2) ілюстративний матеріал у вигляді презентації за допомогою програмного

продукту Microsoft Office PowerPoint, аналогічних програмних продуктів та/або роздаткового матеріалу, що містить таблиці, графіки, діаграми, схеми тощо, на які посилається автор у своїй доповіді, а також основні висновки та пропозиції, сформульовані в результаті дослідження. Необхідну кількість та зміст ілюстрацій здобувач вищої освіти визначає самостійно, але погоджує з науковим керівником.

Роздатковий матеріал оформлюється на окремих аркушах формату А4. На титульній сторінці необхідно вказати тему дипломної роботи та її виконавця. Таблиці та рисунки разом мають наскрізну нумерацію роздаткового матеріалу. Кількість папок із роздатковим матеріалом відповідає кількості членів екзаменаційної (атестаційної) комісії.

7.7. Оцінювання захисту дипломних робіт здійснюється за 100-бальною шкалою, яка відповідно переводиться в національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу ЄКТС.

7.8. Критерії оцінювання дипломної роботи:

відповідність змісту роботи обраній темі, її актуальність, логічність структури роботи та чітка програма роботи	1- 20
ґрунтовність, повнота і науково-критичний аналіз літератури з проблемами дослідження	1-10
успішність виконання завдань дипломної роботи	1- 20
рівень аналізу зібраного фактичного матеріалу	1-10
новизна, теоретичне і практичне значення	1-10
літературне, технічне й естетичне оформлення роботи	1-10
публічний захист дипломної роботи (аргументованість, переконливість, вільне володіння матеріалом, культура мовлення)	1- 20
Разом	100

7.9. У випадку, коли захист дипломної роботи визнається незадовільним, екзаменаційна (атестаційна) комісія встановлює, чи може здобувач подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він повинен опрацювати нову тему, визначену випусковою кафедрою.

7.10. У випадку негативного висновку екзаменаційної (атестаційної) комісії за результатами повторного захисту дипломної роботи її подальших розгляд не допускається.

7.11. Після захисту дипломні роботи у паперовому вигляді, а також їх версії на електронних носіях передається до бібліотеки університету згідно з актами

передачі дипломних робіт, складеними секретарями інституту/заочного відділу, та зберігаються протягом п'яти років.

7.12. За кваліфікаційними (дипломними) роботами зберігається статус авторського права. За достовірність усіх наведених у цих роботах даних відповідальність несе здобувач вищої освіти та його науковий керівник.

7.13. Дипломна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті університету, або його структурного підрозділу, або у репозитарії університету.

7.14. У разі виявлення у кваліфікаційній (дипломній) роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування тощо, скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2021 р. №897.

8. Загальні правила оформлення дипломної роботи

8.1. Дипломна робота повинна бути надрукована на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210x297).

8.2. Обсяг дипломної роботи залежить від теми, але не повинен перевищувати 50-70 аркушів. Для психолого-педагогічних і гуманітарних наук допускається збільшення до 30%.

8.3. Текст публікації необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – 3см, правий – 1 см, верхній – 2 см, нижній – 2см. Параметри шрифту: гарнітура шрифту – Times New Roman, розмір шрифту – 14 пт., жирність – середня. Параметри абзацу: вирівнювання – за шириною, міжрядковий інтервал – полуторний.

8.4. Заголовки розділів друкують посередині до тексту великими літерами (крапка після номеру розділу не ставиться). Розділи починають з нового аркуша. Заголовки підрозділів (параграфів) друкують з абзацного відступу малими літерами (крім першої великої). Відступ дорівнює 15 мм. Підрозділи (параграфи) продовжують друкувати зразу ж після вступних абзаців розділу або після закінчення підрозділу (параграфа). Крапку в кінці заголовка не ставлять, якщо заголовок складається з двох речень, їх розділяють крапкою.

8.5. Слова, надруковані в окремому рядку великими літерами (ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК

ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ) є заголовками відповідних структурних частин дипломної роботи.

8.6. Кожну структурну частину дипломної роботи треба починати з **нової** сторінки.

8.7. Відстань між заголовками та текстом повинна дорівнювати **2 інтервали**.

8.8. Сторінки дипломної роботи нумерують арабськими цифрами. Титульний аркуш включають у загальну нумерацію. На титульному аркуші номер не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті.

8.9. Розділи повинні мати порядкову нумерацію в межах всієї пояснювальної записки і позначатися арабським цифрами з крапкою на кінці. Вступ і висновки не нумеруються.

8.10. Підрозділи нумерують арабськими цифрами в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається із номера розділу та підрозділу, відокремлених крапкою. В кінці номера підрозділу повинна бути крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу).

8.11. Пункти нумерують арабськими цифрами в межах кожного підрозділу. Номер пункту складається із номера розділу, підрозділу, пункту, відокремлених крапкою. В кінці номера повинна бути крапка, наприклад: «1.1.2.» (другий пункт першого підрозділу першого розділу).

8.12. Ілюстрації (крім таблиць) позначаються словом «Рис.» і нумеруються послідовно арабськими цифрами.

8.13. Якщо в пояснювальній записці наведена одна ілюстрація, то її не нумерують і слово «Рис.» не пишуть.

8.14. Таблиці нумерують послідовно арабськими цифрами (за винятком таблиць, наведених у додатку). У правому верхньому куті таблиці над відповідним заголовком розташовують надпис «Таблиця» з позначенням її номера (наприклад: «Таблиця 2»). Якщо в пояснювальній записці одна таблиця, її не нумерують і слово «Таблиця» не пишуть.

8.15. При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово

«Таблиця» та номер її вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці; над іншими частинами пишуть слово «Продовження». Якщо в дипломній роботі кілька таблиць, то після слова «Продовження» вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 2».

8.16. Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові та пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки арабськими цифрами. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад: Примітки:

1. ...
2. ...

Якщо примітка одна, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

8.17. Рисунки повинні бути виконані тушшю, пастою або чорнилами чорного кольору на білому непрозорому папері.

8.18. У дипломній роботі слід використовувати лише штрихові рисунки і оригінальні фотографії. Фотографії розміром менші за А4 повинні бути наклеєні на стандартні аркуші білого паперу.

8.19. Ілюстрації повинні бути розташовані так, щоб їх було зручно роздивлятися без повороту пояснювальної записки або з поворотом за годинниковою стрілкою. Ілюстрації розташовують після першого посилання на них.

8.20. Ілюстрації повинні мати назву. Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

8.21. Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць.

8.22. Заголовки граф таблиці повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо вони складають одне речення із заголовком, та з великих, якщо вони самостійні. Розділяти заголовки таблиці по діагоналі не дозволяється. Заголовки дозволяється друкувати через одинарний інтервал. Текст в таблиці друкують з полуторним інтервалом. Графу «№ п.п.» в таблицю не включати.

8.23. Таблицю розташовують після першої згадки про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту пояснювальної записки або з поворотом за годинниковою стрілкою.

8.24. При посиланні в тексті на джерела наводити порядковий номер за списком джерел, виділений двома квадратними дужками [4, с.58], [4, с. 128; 8, с. 103-107; 9, с.5].

8.25. Посилання на ілюстрації позначають порядковим номером ілюстрації, наприклад, рис. 2.

8.26. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «Таблиця» в тексті пишуть повністю, якщо таблиця не має номеру, та скорочено – якщо має номер, наприклад: «у табл. 2».

8.27. У повторюваних посиланнях на таблиці та ілюстрації слід позначати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 3».

8.28. Титульний аркуш є першим аркушем дипломної роботи і заповнюється за формою, наведеною у Додатку 2.

8.29. Зміст включає найменування всіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають назву) з позначенням номерів сторінок, на яких знаходиться початок матеріалу розділів (підрозділів, пунктів) (Додаток 4).

8.30. Список використаних джерел повинен містити перелік джерел, використаних при виконанні дипломної роботи. Джерела розмішувати **за алфавітом** (правила оформлення літературних джерел наведено у Додатку 7).

8.31. Додатки оформлюють як продовження тексту дипломної роботи на наступних сторінках.

8.32. **Кожен додаток** повинен починатися з **нового аркуша** (сторінки з позначенням у **правому верхньому куті** слова «Додаток », **надрукованого великими літерами**, та мати змістовий заголовок).

8.33. Якщо у дипломній роботі більше одного додатка, їх нумерують послідовно літерами, наприклад: ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б тощо.

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Кафедра початкової освіти

Інститут /Факультет _____

Кафедра _____

Рівень вищої освіти _____

Спеціальність _____

(шифр і назва)

Освітня програма _____

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом університету від “___” _____ 20__ року № _____

2. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Здобувач вищої освіти _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник дипломної роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістра»

на тему «_____»

Виконала: здобувач вищої освіти
групи М 220-с
Денної форми навчання
Спеціальність 013 Початкова освіта
ПІБ
Керівник: ПІБ

Рецензент: ПІБ

Мелітополь — 20__

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ (АТЕСТАЦІЙНОЇ) КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (ДИПЛОМНОЇ) РОБОТИ

Направляється здобувач вищої освіти _____
(прізвище та ініціали)

до захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи за
спеціальністю _____

— _____
(шифр і назва спеціальності)
освітньою програмою

_____ (назва освітньої програми)

на тему: _____
(назва теми)

Дипломна робота і рецензія додаються.

Директор інституту/проректор із заочної форми навчання _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Довідка про успішність

_____ за період навчання в інституті/на факультеті
(прізвище та ініціали здобувача вищої освіти)

_____ з 20 ____ року до 20 ____ року повністю виконав(ла) освітню
програму підготовки за спеціальністю з таким розподілом оцінок за:
національною шкалою: відмінно ____ %, добре ____ %, задовільно ____ %;
шкалою ECTS: А ____ %; В ____ %; С ____ %; D ____ %; E ____ %.

Секретар інституту/факультету (відділення) _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника кваліфікаційної (дипломної) роботи

Здобувач вищої освіти _____

Керівник дипломної роботи _____
(підпис)

« _____ » _____ 20 ____ року « _____ »

Висновок кафедри про дипломну роботу

Завідувач кафедри _____
(назва)

(підпис)

(прізвище та ініціали)
« ____ » _____ 20 ____ року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ.....	7
1.1 Сутнісна характеристика морального виховання.....	7
1.2. Моральне виховання молодших школярів як соціально-педагогічна проблема.....	16
1.3 Моральна свідомість як показник вихованості молодших школярів.....	32
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТОВО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У РОБОТІ НАД БАЙКОЮ ТА АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ.....	41
2.1 Педагогічна цінність української байки як літературного жанру.....	41
2.2 Система роботи над байкою в початкових класах як засобом морального виховання молодших школярів. Теорія та хід експерименту.....	51
2.3 Результати експериментальної роботи над байкою як засобом морального виховання учнів.....	74
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність теми (обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки);

Об'єкт дослідження;

Предмет дослідження;

Мета і завдання;

Методи дослідження;

Наукова новизна одержаних результатів (за необхідністю);

Теоретичне, практичне значення отриманих результатів;

Апробація результатів дослідження;

Структура роботи.

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ
ДЖЕРЕЛ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ У НАУКОВИХ РОБОТАХ
згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне
посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням
правок (код УКНД 01.140.40)**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Книги
Одинавтор	Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ-Чернівці: Букрек, 2018. 296 с.
Два автора	Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. К.: Академвидав, 2005. 602с.
Три автора	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В.В., Кисляченко М.Ф., Лобастов І.В., Нечипорук А. А. Київ : Укراгропромпродуктивність, 2006. 106 с. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Вікова і педагогічна психологія / О.В.Скрипченко та ін. Київ, 2007. 413с.
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с. Фауна України. В 40 т. Т. 36. Інфузорії. Вып. 1. Сукторії (Ciliophora, Suctorea) / И. В. Довгаль. Киев : Наукова думка, 2013. 271 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмба. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.

Автор і перекладач	Котлер Ф. Основы маркетинга : учеб. пособие / пер. с англ. В. Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с. Брігхем Є. В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.
	Частина видання
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М.Й.Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С.103–108. Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. <i>Кооперативні читання: 2013 рік</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.
Статті з продовжуваних та періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка. 2013. Вип. 148. С. 31–34. Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i> . 2016. № 6. С. 23–28. Акмеологічні засади публічного управління / Є.І.Ходаківський та ін. Вісник ЖНАЕУ. 2017. № 1, т. 2. С. 45–58. Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. <i>Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis</i> . 2017. Vol. 65, №. 1. P. 259–271.
	Електронні ресурси
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна

	інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11. 2017).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017). Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i> . 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017). Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i> . 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017). Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i> . 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
	Інші документи
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.

	<p>Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 9 листоп. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. <i>Все про бухгалтерський облік</i>. 2015. № 51. С. 21–42. Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. <i>Вища школа</i>. 2017. № 7. С. 106–107</p>
Стандарти	<p>ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація). СОУ–05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ : Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України)</p>
Патенти	<p>Комбайн рослинозбиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК А01D 41/02, А01D 41/04, А01D 45/02. № а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл. 11.03.2013, Бюл. № 5.</p>
Авторські свідоцтва	<p>А. с. 1417832 ССРСР, МКІ А 01 F 15/00. Стенка рулонного пресс-подборщика / В.Б.Ковалев, В. Б. Мелегов. № 4185516 ; заявл. 22.01.87 ; опубл. 23.08.88, Бюл. № 31.</p>

Дисертації, автореферати дисертацій	<p>Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : дис. ... д-ра с.-г. наук : 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с.</p> <p>Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.</p>
Препринти	<p>Панасюк М. І., Скорбун А.Д., Сплошной Б.М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ;06-1).</p>

Деякі бібліографічні позначення в іншомовних джерелах

Мова	Том	Номер	Сторінка
Російська	Т.	№	С.
Англійська	Vol.Bd.	№№rN	P.
Німецька	Т.	n.	S.
Французька	Vol.		P.
Італійська			P.

Шевченко Юлія Михайлівна
доктор педагогічних наук,
професор кафедри початкової і спеціальної освіти